

ความขัดแย้งในแนวคิดระหว่างรัฐกับสังคมในเรื่องสิทธิของประชาชน
ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย

นายสันติ จิยะพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-707-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STATE - SOCIETY CONCEPTUAL CONTROVERSIES OVER PEOPLE'S RIGHTS
IN NATURAL RESOURCE MANAGEMENT IN THAILAND

Mr. Santi Jeeyapan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Government
Graduate School
Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-707-6

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สันติ จีระพันธ์ : ความขัดแย้งในแนวคิดระหว่างรัฐกับสังคมในเรื่องสิทธิของประชาชน
ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย (STATE-SOCIETY CONCEPTUAL
CONTROVERSIES OVER PEOPLE 'S RIGHT IN NATURAL RESOURCE MANAGEMENT
IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ. ม.ร.ว. พุทธิสาดน ชุมพล, 215 หน้า.
ISBN 974-633-707-6

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดของประเทศไทย ในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งในส่วนของพัฒนาการและแนวคิดที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน และศึกษาวิเคราะห์แนว
คิดของภาคสังคมที่ก่อตัวขึ้นมาในภายหลังด้วย เพื่อให้ในการชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างแนวคิด
ของรัฐ และแนวคิดของสังคมในเรื่องสิทธิอำนาจของประชาชน ในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ
ผลการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ ชี้ให้เห็นว่าแนวความคิดระหว่างรัฐกับสังคมในเรื่องสิทธิของ
ประชาชนมีความขัดแย้งกัน เนื่องจากแนวคิดของรัฐกับแนวคิดของสังคมในกระบวนการพัฒนาและ
การจัดการทรัพยากรมีความแตกต่างกัน โดยรัฐมีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของรัฐและภาค
ธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเทคนิควิชาชีพ ในการเป็นส่วนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม
เหนือภาคประชาชนและชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมองว่า การดำเนินนโยบายการพัฒนาและการ
แบ่งสรรทรัพยากรเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือปัจจัยทางการเมือง รัฐจึงมองว่าสิทธิของประชาชนควรอยู่
ภายใต้ขอบเขตการควบคุมของรัฐ มิให้ขัดขวางเป็นอุปสรรคต่อแนวนโยบายของรัฐ ส่วนภาคสังคมเห็น
ว่า ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น มีศักยภาพและภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับการพัฒนา และจัดการ
ทรัพยากรในท้องถิ่น สิทธิของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าถึงผล
ประโยชน์และทรัพยากรในสังคม รัฐจึงควรรับรองสิทธิของประชาชนในการพัฒนาและจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาควิชา ..... การปกครอง.....
สาขาวิชา ..... การปกครอง.....
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต ..... สันติ จีระพันธ์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... ชุมพล.....

C430138 : MAJOR GOVERNMENT
KEY WORD:

RIGHT/POLITICAL RIGHT/STATE/SOCIETY /MANAGEMENT/
NATURAL RESOURCES

SANTI JEEYAPAN : STATE-SOCIETY CONCEPTUAL CONTROVERSIES
OVER PEOPLE'S RIGHT IN NATURAL RESOURCE MANAGEMENT IN
THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. M.R. PRUDHISAN
JUMBALA. 215 pp. ISBN 974-633-707-6

This study has as its objective the analysis of the Thai state's conceptual approach to the management of natural resources, tracing its development to the present. It also analyzes the Thai societal sector's conceptual approach which emerged later. These are then utilized to demonstrate state-society conceptual controversies over people's right in natural resources management in Thailand.

The study's findings are that the state and the societal sectors are in conflict because of differences over approaches to development and natural resource management. The state accords importance to itself and the private (business) sector, technocrats particularly, in playing the leadership role in socio-economic development, thereby undermining the people's sector and local communities. The state furthermore does not regard the making of development and resource allocation policies to be part of the political process. Consequently, the state considers that people's rights should be under the control of the state such that they pose no obstacles to the policies of the state. In conflict with this is the societal sector which posits that local people and local communities have the knowledge and the capacity to develop and manage local natural resources in an appropriate fashion. It therefore argues for people's and community right in natural resources management and that the state should recognize these rights.

ภาควิชา การปกครอง.....

ลายมือชื่อนิสิต..... *วิมล จันทะ*

สาขาวิชา การปกครอง.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *พญ...*

ปีการศึกษา 2538.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์พฤทธิสาณ ขุมพล ผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความจริงใจและเมตตา อุดหนุนแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูล คำแนะนำและคำวิจารณ์ทุกท่าน และขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่รักทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ทั้งโดยกำลังกาย กำลังใจมาตลอดระยะเวลาที่ได้ทำการศึกษาวิจัย

สุดท้ายต้องขอกราบขอบพระคุณ แม่และพ่อ ของผู้วิจัยที่ให้ความเมตตาและอุดหนุนกับผู้วิจัยเสมอมา

สันติ จิยะพันธ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ

บทที่

1. บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	11
สมมติฐานการศึกษา.....	11
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา.....	12
ขอบเขตการศึกษา.....	13
วิธีการศึกษา.....	13
ประโยชน์ของการศึกษา.....	14
2. แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
สิทธิ.....	15
สิทธิกับทรัพยากรธรรมชาติ.....	25
สิทธิของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแนวคิดเรื่องการพัฒนา.....	44
สรุป.....	57

3. พัฒนาการของนโยบายและกฎหมายในอดีต กับผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ.....	60
ยุคการเปิดประเทศตั้งแต่ปีพ.ศ.2398 จนถึงก่อนทศวรรษที่ 2500.....	71
ยุคการใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ....	79
1. ความมั่นคง และการเมืองของการพัฒนา.....	80
2. การพัฒนาประเทศและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายใต้ระบอบ มั่นคง-พัฒนา กับผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน.....	83
สรุป.....	113
4. ความขัดแย้งในแนวคิดระหว่างรัฐกับสังคมในเรื่องสิทธิของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ.....	116
ระบอบกึ่งประชาธิปไตยกับการแบ่งสรรผลประโยชน์ การพัฒนาประเทศและ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในทศวรรษที่ 2520.....	117
1. แนวคิดและแนวนโยบายของรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระบอบ กึ่งประชาธิปไตย.....	122
2. การก่อตัวขึ้นของแนวคิดของสังคมในเรื่องสิทธิของประชาชนในการพัฒนา และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ.....	136
แนวคิดและแนวนโยบายของรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสถานภาพสิทธิ ของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในทศวรรษที่ 2530.....	143
1. โครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจของไทยกับการแบ่งสรรผลประโยชน์ และการพัฒนาประเทศในทศวรรษที่ 2530.....	144
2. แนวคิดและแนวนโยบายของรัฐในเรื่องสิทธิของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในทศวรรษที่ 2530.....	149
แนวคิดและแนวนโยบายของภาคสังคมในเรื่องสิทธิของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ.....	182
สรุป.....	199

5. สรุปการวิจัย.....	201
รายการอ้างอิง.....	207
ประวัติผู้เขียน.....	215